

[0231]

14. *Casten of Casteleyn?*

Buwa to Berdauwert yn it boppe to praet brochte stikje komt as oansprutsene yn O III 32 noch in kear foar, to witten yn rigel 38. Wy lêze der:

„*Buwa Tyrama to Berdauwert om br(itzen) f(ellingen) wter bycomringe twya eens van Simens Casten c(laegh)*

bet van Tzalingh cryghskers c(laegh)"

Buwa wurdt dêr dus twaris (*twya*) oansprutsen: èn fan *Simen Casten* èn fan *Tzalingh cryghsker*. Dy *Simen „Casten"* komt yn O III 32 nochris foar, to witten yn rigel 201, mar nou as oanklage persoan yn in strafsæk:

„ <i>Simen Casten</i>	}	<i>om k(aes) misdeda ende lelike wurden Jen mankorum to Gherbren tappers hus"</i>
<i>Sipka Willems zoen</i>		

Yn beide gefallen is *Casten* in oplossing fan *Cast* mei oan de *t* fêst it algemiene ôfkoartingsteken, dat stean kin foar *-en* (dat it meast foarkomt), *-es*, *-is*, *-e*, *-a* ensfh., mar ek wol foar in folle langer stik, lykas út datselde register bliken dwaen mei: sa moat b.g. *c* mei datselde ôfkoartingsteken oplost wurde ta *claegh* en *f* mei datselde ôfkoartingsteken ta *fellingen*. Dat algemiene ôfkoartingsteken jowt in hopen swierrichheden, om't it hast altyt oplost wurde moat neffens hwat men op oare wizen oan 'e weet sjen moat to kommen. Hjir folgje, ek wer út O III 32, noch in mennich foarbylden. Sa leau ik, dat *Coert Greten c(laegh)* yn de rigels 40, 62 en 63 better oplost wurde kin as *Coert Gretis c(laegh)*, om't *Coert* deselde west ha sil as *Coert Gerrit zoen burger yn Leowrd* yn O I 511.2 (1506) en *Koert Gretis* (hjir sa ek oplost fan *Sipma*!) yn O I 449.18 (1501). Sa soe ik yn O III rigel 218 ek leaver foar *Jacob Alijd Hugen zwagher lêze wolle Jacob Alijd Hugis zwagher*. Dúdlik is ek, dat *Jacob Hetten* yn O III 32 rigel 342 *Jacob Hettis* wêze moat, nou't rigel 81 yn itselde register hat *Allert to Ee Jacob Hettis* (folút!) *zwagher* en rigel 233 praet fan *Jacob Hetta zoen*. Der is ek wolris mei gjin mûglikheit út to kommen, sa b.g. yn de trije gefallen fan *Simen Hissen* yn O III 32 rigels 20, 22 (*Sipma* hat hjir *Hissen* mei allinne de *-n* oplost, mar der stiet yn it hânskrift *Hiss* mei ôfkoartingsteken) en 248: *Simen* kin de soan (*sen*) wêze fan in *His* en dan wurdt it dus *His-sen* ôf *Simen* kin yn in genityfsrelaesje stean (fan soan of man) ta *His* of *Hisse* en dan wurdt it *Hisses* of *Hissis*. En ha Jo dan net mear as dit ta Jou foldwaen, dan is der fierder gjin forwin op. Yn de Snitser Recesboeken ha wy ek fan sokke oasten hawn, dêr't men paleografysk mear as ien kant mei út kin.

Om nou op *Casten* werom to kommen, ek al soe men *Simen Castes* of *Castis* oplosse neffens it boppesteande, dan soe de grounfoarm fan dy namme *Cast* wêze (skreaun sûnder *r* foar de *s*). Dat heart yn nijfryske earen net sa ûnbikend: *Kast* mei stomme *r* dy't soms net mear skreaun wurdt („hy wie in keardel as *Kast* en *Kast* wie in keardel as in ûnderdoar") is troch ynkoarting en letterkear oer *Karst* út *Christiaen* ûntstien. Mar wer fine wy yn it lettere âldfrysk de stomme *r* (al) net (mear) skreaun en dan binammen by de namme *Ka(r)st*? It is altyt *Karst*, *Karstien* ensfh. mei skreaune *r*. Allinne ien kear ha wy in namme *Kasten* (yn de nominatyf) *Claessin* foun: Snitser Recesboeken nû. 1110.1, mar it is de fraech oft dat *Kasten* fan *Kristiaen* is. Wol immen hjir yn O III 32.38 en 201 dochs *Simen Casten* lêze, dan fynt er dêr hwat hâldfêst.

Dêr stiet lykwols hwat oars foaroer, dat neffens my folle swierder weacht. Yn 1491 rekke it fetkeaperske Ljouwert yn in protektoraetsforhâlding ta Grins en krige dêrfandinne in militaire bisetting mei in *kastelein* as bifelhabber. Dy *kastlein* komt yn de oarkonden ek nei foaren. Wy fine yn:

O I 408.8 (1494) as ien fan fjouwer soenlju in „Lambert Fredricx zoen *castelein*” O I 428.1 en 9 (1497) „aulderman *castelein* sceppen en ende hreed”

O 1435.2 (1498) = O II 194.2 „aulderman *castelein* sceppen en ende reed der sted Lyowrd”

O II 193.16 (1498) „Alderman *castelein* sceppen en ende reed der sted Lyowrd”

Yn al dy 5 gefallen stiet der yn it hânskrift neat mear as *Cast* mei oan 'e *t* fêst it algemiene ôfkoartingsteken dat ek by *casten* yn O III 32 brûkt is en dat Sipma yn de 5 boppeneamde plakken yn de oarkonden yn de opneamingen mei *Alderman sceppen en ende reed* mei rjocht en reden ta *castelein* oplost hat! En hwerom soe it yn de beide gefallen fan O III 32 rigels 38 en 201 net kinne?

It Register fan Oanbring I 10.19 hat yn 1511 yn it Keimpema Espel (dêr't it Blokhûs ek yn stie) in *Peter Casteleijn* as eigener fan in forhierd hûs; as biwenner wurdt er net neamd en spitigernôch ek net (mear?) in *Simen Casteleijn*. Dat de *kastlein(s)* as biwenner(s) net yn it Register fan Oanbring foarkomme leit yn 'e reden: se sille op it Blokhûs wenne ha en dêrmei bûten de Oanbring fallen wêze.